

تأثیر اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

قنبراروجلو^{۱*}، محمدحسین تابش^۲، احمد اصلی زاده^۳، محمدرضا عسگری^۴

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت مالی دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام (ره) شهر ری، تهران، ایران

^۲ استادیار گروه مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام (ره) شهر ری، تهران، ایران

^۳ استادیار گروه مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام (ره) شهر ری، تهران، ایران

^۴ دانشیار گروه مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام (ره) شهر ری، تهران، ایران

چکیده

هدف اصلی تحقیق بررسی تأثیر اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ می باشد که در این راستا کیفیت گزارشگری مالی به عنوان متغیر وابسته و اندازه کمیته حسابرسی به عنوان متغیر مستقل می باشد. اعضای مستقل هیئت مدیره، اندازه هیئت مدیره، تعداد جلسات هیئت مدیره و تعداد جلسات کمیته حسابرسی نیز به عنوان متغیرهای کنترل می باشند. نمونه آماری تحقیق شامل تعداد ۵۶۰ مشاهده برای شرکت ۱۲ نمونه در پنج سال می باشد. روش پژوهش از نوع توصیفی همبستگی با رویکرد کاربردی بوده و روش گردآوری اطلاعات در بخش مبانی نظری از روش کتابخانه ای و در بخش آزمون فرضیات از روش اسنادکاوی صورتهای مالی می باشد. به طور کلی روش آماری مورد استفاده در این پژوهش روش همبستگی و رگرسیون چندگانه است. نتایج آزمون فرضیه تحقیق نشان داد اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر مستقیم و معناداری دارد. نتایج مربوط به متغیرهای کنترل نشان داد متغیرهای اعضای مستقل هیئت مدیره، تعداد جلسات هیئت مدیره، اندازه کمیته حسابرسی و تعداد جلسات کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر مستقیم و معناداری دارند.

واژه‌های کلیدی: کیفیت گزارشگری مالی، اندازه کمیته حسابرسی، تعداد جلسات کمیته حسابرسی، اعضای غیر موظف هیئت مدیره، اندازه هیئت مدیره.

۱- مقدمه

کمیته های حسابرسی اثربخش به عنوان عاملی تعیین کننده در روند گزارشگری مالی موجب افزایش اعتبار صورتهای مالی حسابرسی شده می شوند. اعضای این کمیته با هیات مدیره که مسئول حفظ منافع سهامداران است، همکاری کرده و بر کیفیت و مطلوبیت صورتهای مالی، حسابداری، حسابرسی، کنترل داخلی و فرآیند گزارشگری نظارت می کند. برقراری ارتباط حسابرسان، کمیته حسابرسی و هیات مدیره موجب افزایش جریان اطلاعات سودمند، اثربخش و آگاهی دهنده می شود. این امر، به تصمیم گیری سرمایه گذاران کمک کرده و افزایش پاسخگویی در مقابل سهامداران را در پی خواهد داشت (محمدیان، ۱۳۹۰).

کوهن^۱ و همکاران وجود رابطه ی مثبت بین اثربخشی کمیته ی حسابرسی و کیفیت صورتهای مالی را مشاهده کرده اند. همچنین یکی دیگر از موضوعات مهم مورد توجه در پژوهش های حسابداری محافظه کاری است.

لافوند و واتر^۲ (۲۰۰۲). بیان می کنند که محافظه کاری دارای نقشی تاثیرگذار بر روی کیفیت گزارشهای مالی شرکت است. سهامداران محافظه کاری را به عنوان ابزاری نظارتی و حاکمیت شرکتی تلقی می کنند که مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی را محدود می سازد (گارسیا و همکاران^۳، ۲۰۱۲). مفاهیم نظری گزارشگری مالی ایران از محافظه کاری به عنوان اصل احتیاط یاد کرده و آن را از خصوصیات کیفی اطلاعات مالی می داند (پورحیدری و غفارلو، ۱۳۹۰).

بحران ۱۹۲۹ که به موجب آن حسابداران به دلیل ارائه نکردن استانداردهای حسابداری به خصوص در زمینه همسانی رویه، مورد انتقاد شدید قرار گرفتند، سبب شد تا ارائه صورتهای مالی حسابرسی شده توسط شرکت های سهامی در بورس نیویورک ضرورت یابد. پس از این بحران، سازمان بورس نیویورک در سال ۱۹۳۳ برای اولین بار از کلیه شرکت هایی که درخواست پذیرش در بورس نیویورک را داشتند، خواست تا صورتهای مالی حسابرسی شده ارائه کنند. حسابرسان در گزارش حسابرسی خود باید در مورد منصفانه بودن و رعایت اصل ثبات رویه، اظهارنظر می کردند و برای نخستین بار اعلام می داشتند که صورتهای مالی طبق رویه های پذیرفته شده حسابداری تهیه شده است (هندریکسن^۴ و ون بردا^۵، ۱۹۹۲).

حسابرسی مستقل که به موجب بحران ۱۹۲۹ الزامی شد، به نظر قوش^۶ (۲۰۰۷)، اخیراً به طور شایانی به عنوان یک مکانیسم نظارت شرکتی مورد توجه قرار گرفته است. وی معتقد است، سیستم نظارت داخلی و برون سازمانی مکمل یا جانشین یکدیگرند و هر دو ارزش شرکت را تحت تأثیر قرار می دهند.

وجود اطلاعات مالی قابل اتکا یک عامل مهم در جهت اخذ تصمیم های سرمایه گذاری است؛ پژوهش های پیشین (بیسلی^۷، ۱۹۹۶؛ کلین^۸، ۲۰۰۲؛ و ژی و همکاران^۹، ۲۰۰۳)، بیانگر این است که ویژگی های هیأت مدیره و مالکیت شرکت بر کیفیت گزارشگری مالی موثر است. بر اساس استانداردهای حسابرسی شماره ۲۰۰ ایران، هدف حسابرسی صورتهای مالی این است که حسابرس بتواند درباره این که آیا صورتهای مالی از تمام جنبه های با اهمیت، طبق استانداردهای حسابداری، تهیه شده است یا خیر، اظهارنظر کند. در نتیجه، یک شاخص معتبر جهت اندازه گیری کیفیت در ارائه اطلاعات و تطابق گزارش های ارائه شده با رویه های پذیرفته شده حسابداری، گزارش حسابرسی است؛ بنابراین، می توان چنین بیان داشت که

¹ Cohen, et al

² Lafond & Watts

³ Garcia, et al

⁴ Hendriksen

⁵ Van Breda

⁶ Ghosh

⁷ Beasley

⁸ Klein

⁹ Xie et al.

دریافت اظهارنظر مقبول حسابرسی، در سایه کیفیت گزارشگری مالی امکان‌پذیر است و عدم وجود کیفیت گزارشگری مالی، دریافت نظر تعدیل شده حسابرس را به دنبال دارد. این پژوهش، اثر ساختار هیأت‌مدیره و مالکیت نهادی بر کیفیت گزارشگری مالی را از بعد نوع اظهارنظر حسابرس، مورد بررسی قرار می‌دهد. به بیان دیگر، پژوهش حاضر به دنبال اثبات رابطه حاکمیت شرکتی با نوع نظر حسابرس است. از این منظر که حاکمیت مناسب موجب ایجاد کیفیت گزارشگری مالی می‌شود و احتمال دریافت گزارش مقبول را افزایش می‌دهد. همچنین، حاکمیت ضعیف سبب کاهش کیفیت گزارشگری مالی شده و احتمال دریافت گزارش تعدیل شده را افزایش می‌دهد.

۲. بیان مسئله:

نقش اصلی کمیته‌ی حسابرسی شرکت‌ها نظارت بر گزارشگری مالی شرکت‌هاست. با وجود اینکه کمیته حسابرسی قابل‌اتکاترین حفاظت‌ها را از منافع عمومی ارائه می‌کند اما بررسی‌ها و مطالعات پیشین پیرامون کمیته حسابرسی هم‌تنوع بسیار زیادی را در تخصص و مهارت اعضای کمیته‌های حسابرسی و هم فقدان تخصص مالی کافی بسیاری از اعضای کمیته‌ها را در زمینه‌ی امور مالی و حسابداری نشان می‌دهند. اصطلاحات اخیر کمیته‌ی حسابرسی شرکت‌ها، افزایش تعداد مدیران اداری تخصص مالی را به عنوان یکی از ویژگی‌های برجسته در کمیته‌ی حسابرسی هدف قرار داده است (دیویدسان و دیگران، ۲۰۰۴). یکی از مسئولیت‌های اصلی کمیته‌ی حسابرسی شرکت، بررسی چالش‌های عمده‌ی صورت‌های مالی و قضاوت‌های ایجاد شده در زمینه‌ی تهیه‌ی صورت‌های مالی، گزارش‌های میان‌دوره‌ای و بیانیه‌های رسمی مربوطه است. نوشتارهای دانشگاهی و اعلامیه‌های اخیر راهبری شرکتی نقش حیاتی کمیته‌های حسابرسی را در گزارشگری مالی شناسایی کرده است. ترکیب کمیته‌ی حسابرسی و رابطه‌ی آن را با دریافت گزارش حسابرسی در رابطه با فرض تداوم فعالیت مورد بررسی قرار دادند. بیسلی و دیگران (۲۰۰۰) تاثیر فاکتورهای صنعت و سازوکارهای راهبری را روی گزارشگری مالی متقابلانه مورد مطالعه قرار دادند. کلین (۲۰۰۰) عوامل اقتصادی تعیین‌کننده‌ی ترکیب کمیته‌ی حسابرسی را مورد بررسی قرار داد. به هر حال تحقیقات عمدتاً به وجود، ترکیب و فعالیت کمیته‌ی حسابرسی محدود شده است. فقدان معیارهای اندازه‌گیری مانع مطالعات اخیر بر روی اثر بخشی کمیته‌ی حسابرسی شده است. البته نیاز برای ارزیابی عینی از این گونه با توجه به بدنامی‌های اخیر و پرسر و صدای شرکت‌های انرون و وردکامافزایش می‌یابد (سانگ و ویندرام، ۲۰۰۴). هدف پژوهش‌های انجام شده در زمینه‌ی ویژگی‌های

کمیته‌ی حسابرسی و تاثیر آن بر بهبود و کیفیت گزارشگری مالی شامل کیفیت سود و مدیریت سود است. گرچه ممکن است انتظار بر این باشد که کمیته‌ی حسابرسی بهتر، منجر به بهبود فرایند گزارشگری مالی می‌شود، ولی واقعیت این است که در ادبیات موجود اتفاق نظر در خصوص اینکه کیفیت گزارشگری مالی باید شامل چه مواردی باشد، وجود ندارد. لذا در اینجا به دو نگرش کلی در مورد کیفیت گزارشگری مالی اشاره می‌شود. از نظر جناس و بلانچیت (۲۰۰۰) دو نگرش کلی در ارزیابی کیفیت گزارشگری مالی مورد استفاده وجود دارد. دیدگاه اول بر نیاز استفاده کنندگان مبتنی است. طبق این دیدگاه، کیفیت گزارشگری مالی به سودمندی اطلاعات مالی برای استفاده کنندگان این اطلاعات مربوط می‌شود. دیدگاه دوم بر مفهوم حفاظت از سرمایه‌گذار یا سهامدار متمرکز می‌باشد. این دیدگاه کیفیت اطلاعات مالی را شفافیت و کامل بودن که موجب گیج‌کنندگی یا گمراه‌کنندگی نباشد مطرح می‌کند. یک تفاوت اساسی میان دو دیدگاه کیفیت گزارشگری مالی وجود دارد. دیدگاه نیاز به استفاده‌کننده عمدتاً به فراهم کردن اطلاعات مربوط برای استفاده کنندگان برای تصمیم‌گیری مربوط می‌شود در حالی که هدف دیدگاه حفاظت از سرمایه‌گذار، اطمینان از اطلاعات تهیه شده کافی، شفاف و قابل قبول برای نیاز سرمایه‌گذاران است.

دغدغه اصلی پژوهشگر از انجام این تحقیق این بوده است که آیا اندازه کمیته حسابرسی موجب افزایش شفافیت و کیفیت گزارشگری مالی شرکت می‌شوند؟

۳. پیشینه تحقیق:

هرمن و همکاران (۲۰۱۳)، در پژوهشی به بررسی رابطه بین تخصص مالی اعضای کمیته حسابرسی و ویژگی های سود پیش بینی شده توسط تحلیلگران پرداختند. نتایج آنان حاکی از این مطلب بود که تخصص مالی حسابداری اعضای کمیته حسابرسی با دو ویژگی پیش بینی سود تحلیلگران یعنی؛ صحت بیشتر پیش بینی سود پراکندگی کمتر پیش بینی ها، دارای ارتباطی معنادار است؛ اما برای تخصص مالی غیر حسابداری نتایجی مبنی بر وجود رابطه معنادار با سود پیش بینی شده مشاهده نشد.

کلین (۲۰۰۷)، عملکرد کمیته حسابرسی را به طور مفصل مورد بررسی قرار دادند. نتایج آنان بیانگر این موضوع بود که کارایی و اثربخشی کمیته حسابرسی به عواملی همچون ماهیت مسئولیت کمیته حسابرسی و شخصیت اعضای آن بستگی دارد. فاربر (۲۰۰۵)، با ارائه تعریفی گسترده از تخصص مالی اعضای کمیته نشان داد که وجود کارشناسان مالی در کمیته حسابرسی منجر به وقوع کمتر تقلب مالی در شرکت خواهد شد.

دی فوند و همکاران (۲۰۰۵) در پژوهش خود تخصص مالی حسابداری و غیر حسابداری را تفکیک کردند و نشان دادند که وجود اعضای با تخصص مالی حسابداری در کمیته حسابرسی شرکت ها با بازده غیرعادی بازار دارای رابطه مثبت و معنادار است. این در حالی بود که هیچ رابطه ای با وجود اعضای با تخصص مالی غیر حسابداری دیده نشد.

برتسم ماریز (۲۰۱۲) در تحقیقی با عنوان بهبود کیفیت حسابرسی، تضاد منافع و کارایی تصمیمات سرمایه گذاری نشان دادند که چگونه کیفیت حسابرسی عدم کارایی سرمایه گذاری را تعدیل می کند، عدم کارایی ناشی از تضاد منافع میان مدیران و سهامداران است. همچنین توانایی یک مدیر نشان دهنده ایجاد ارزش یا از بین بردن آن هنگام اجرای یک پروژه می باشد. سعی و تلاش حسابرس نشان می دهد که آیا اشتباهی از جانب مدیر رخ داده یا نه و همچنین کیفیت حسابرسی را مشخص می کند.

پورعبدالله و همکاران (۱۳۹۱) در تحقیقی به بررسی تاثیر قابلیت مقایسه صورتهای مالی بر عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه حقوق صاحبان سهام در ۸۰ شرکت بورس اوراق بهادار تهران بین سالهای ۱۳۸۲ تا ۱۳۹۰ پرداختند. برای آزمون فرضیه های صورت بندی شده از همسبستگی پیرسون و تجزیه و تحلیل رگرسیون بهره گرفتند نتایج تحقیق نشان داد که قابلیت مقایسه صورتهای مالی بر عدم تقارن اطلاعاتی و هزینه حقوق صاحبان سهام تاثیر معنی داری ندارد.

ملکیان و همکاران (۱۳۹۰) در تحقیقی به بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی مستقل و اختلاف قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. روش آزمون فرضیه های ایشان روش داده های ترکیبی (پانل) بوده است. یافته های پژوهش بیانگر این مسئله بود که بین موسسات بزرگ حسابرسی و اختلاف قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام رابطه معنادار وجود ندارد؛ اما بین تعداد سالهای متوالی حسابرسی و اختلاف قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام، رابطه منفی و معنادار وجود دارد.

مهدوی و همکاران (۱۳۹۲)، در پژوهش خود اثر ویژگی های حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود پیش بینی شده به وسیله مدیریت را بررسی کردند. برای ارزیابی حاکمیت شرکتی از متغیرهای ویژگی های هیئت مدیره، سهامداران نهادی و کمیته حسابرسی استفاده کردند و برای اندازه گیری متغیر سود پیش بینی شده نیز از دو متغیر دقت و سوگیری مدیریت در سود پیش بینی شده استفاده شد. نتایج نشان داد که متغیرهای حاکمیت شرکتی بر کیفیت سود پیش بینی شده به وسیله مدیریت شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیری ندارد.

تختائی و همکاران (۱۳۹۰)، در مقاله خود با مروری بر پژوهش های انجام شده، تاثیر ویژگی های کمیته حسابرسی را بر بهبود و کیفیت گزارشگری مالی شامل کیفیت سود و مدیریت سود مورد بررسی قرار دادند.

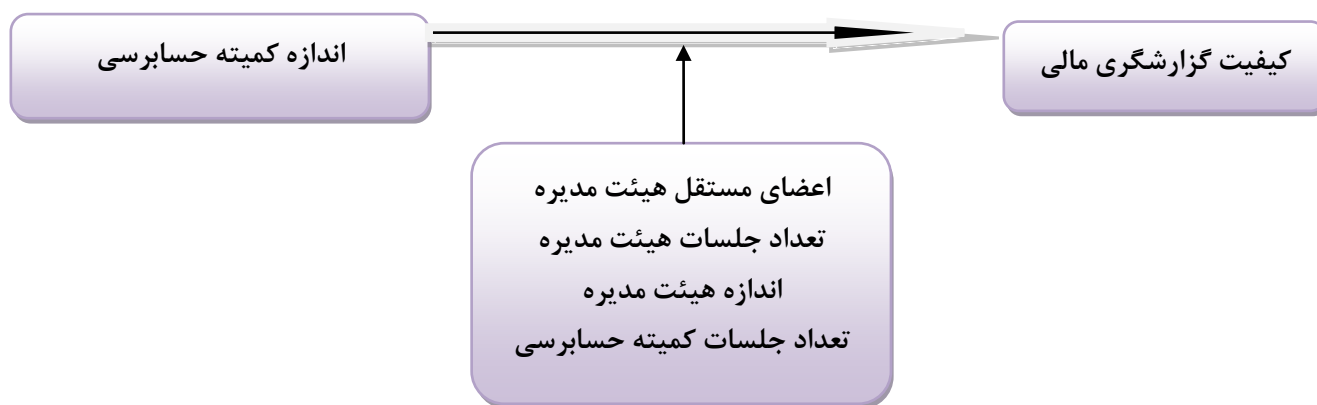
با توجه به نتایج پژوهش های انجام شده، به نظر می رسد که باید از طریق اقداماتی از قبیل استقلال کمیته حسابرسی، وجود افرادی با تخصص مالی و حسابداری و حسابرسی در کمیته حسابرسی و افزایش بهبود اثربخشی کمیته حسابرسی به منظور

اطمینان از ارائه صادقانه فرایند گزارشگری مالی و گسترش پژوهش های انجام شده در زمینه کمیته حسابرسی و ویژگی های آن، تاکید بیشتری در زمینه بهبود آثار کمیته حسابرسی بر فرایند گزارشگری مالی انجام گیرد. براساس مطالب بیان شده در پیشینه پژوهش، ضرورت ایجاد کمیته حسابرسی اثر بخشو اندازه آن در شرکت بر هیچ کس پوشیده نیست. کمیته تخصصی که در ایران به طور جدی در تمام شرکتهای تشکیل نگردیده است اما به دلیل الزام بورس اوراق بهادار تهران امید است در سالهای آتی شاهد تشکیل و فعالیت تاثیر گذار آن در تمام شرکتهای باشیم. چنین ساز و کار نظارتی، کنترلی و راهبری... در صورتی اثربخشی خواهد داشت که تمام اعضای آن از تخصص و سابقه مالی مناسب برخوردار باشند. این مهم موجب می شود اطلاعات قابل اتکاتر و گزارشات با کیفیت تر در اختیار مدیریت شرکت قرار گرفته و مدیر نیز براساس این اطلاعات تحلیل های بهتری ارائه و پیش بینی های دقیقتری را از سود هر سهم براساس گزارشهای مالی منتشر شده در اختیار استفاده کنندگان قرار دهد.

چرا که همان طور که مشهود است اطلاعات مربوط به سود برای سرمایه گذاران جهت تصمیم گیری شان جذابیت بیشتری دارد. به همین منظور این مقاله درصدد است رابطه بین اندازه کمیته حسابرسی کیفیت گزارشگری مالی شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را بررسی نماید.

۴. فرضیه های تحقیق

۱. اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری سالانه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.
۲. اعضای مستقل هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری سالانه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد
۳. تعداد جلسات هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری سالانه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.
۴. اندازه هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری سالانه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.
۵. تعداد جلسات کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری سالانه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.

شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق

۴-۱- جامعه آماری

جامعه آماری تحقیق شامل کلیه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد که تعداد ۵۱۲ شرکت می باشند.

۴-۲- تعیین حجم نمونه و نمونه گیری

در تحقیق حاضر از روش نمونه برداری حذف سیستماتیک (غربالگری) استفاده گردیده است که از جامعه آماری مورد نظر، شرکت های نمونه با توجه به شرایط و محدودیت های زیر انتخاب گردیده است:

۱. برای انتخاب نمونه همگن، شرکت ها باید قبل از سال ۱۳۹۰ در بورس تهران پذیرفته شده باشند و از ابتدای سال ۱۳۹۰ سهام آنها در بورس مورد معامله قرار گرفته باشد که تعداد ۱۰۰ شرکت از نمونه آماری حذف شدند.
۲. به منظور انتخاب شرکت های فعال، معاملات این شرکت ها در طول سالهای ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۴ در بورس بیش از سه ماه دچار وقفه نشده باشد که تعداد ۱۲۸ شرکت از نمونه آماری حذف شدند.
۳. به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دوره مالی شرکت ها منتهی به اسفند باشد که تعداد ۵۸ شرکت از نمونه آماری حذف شدند.
۴. بین سالهای ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۴ تغییر فعالیت یا تغییر سال مالی نداشته باشند که تعداد ۷۵ شرکت از نمونه آماری حذف شدند.
۵. دستیابی به اطلاعات مورد نیاز شرکت ها، مقدور باشد که تعداد ۳۹ شرکت از نمونه آماری حذف شدند.

جدول شماره ۱- تعیین حجم نمونه آماری

ردیف	شرایط	تعداد حذف از نمونه	باقیمانده
۱	برای انتخاب نمونه همگن، شرکت ها باید قبل از سال ۱۳۹۰ در بورس تهران پذیرفته شده باشند و از ابتدای سال ۱۳۹۰ سهام آنها در بورس مورد معامله قرار گرفته باشد.	۱۰۰	۴۱۲
۲	به منظور انتخاب شرکت های فعال، معاملات این شرکت ها در طول سالهای ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۴ در بورس بیش از سه ماه دچار وقفه نشده باشد که تعداد ۱۲۸ شرکت از نمونه آماری حذف شدند.	۱۲۸	۲۸۴
۳	به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دوره مالی شرکت ها منتهی به اسفند باشد.	۵۸	۲۲۶
۴	بین سالهای ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۴ تغییر فعالیت یا تغییر سال مالی نداشته باشند.	۷۵	۱۵۱
۵	دستیابی به اطلاعات مورد نیاز شرکت ها، مقدور باشد.	۳۹	۱۱۲

با اعمال شرایط جدول شماره ۱، تعداد ۱۱۲ شرکت به عنوان نمونه مورد مطالعه در این تحقیق، انتخاب شدند.

۵. روش تحقیق:

این پژوهش از نوع تحقیق همبستگی و از حیث هدف از نوع کاربردی و از بعد زمان، گذشته نگر و از لحاظ توجه به نتایج، نتیجه گرا می باشد. از لحاظ نحوه و دقت بررسی، این تحقیق از نوع مقطعی می باشد یعنی نمونه آماری تنها در یک مقطع زمانی مشخص از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴، جهت جمع آوری داده های مورد نیاز، مورد بررسی قرار گرفته اند.

۱-۵- روش گردآوری اطلاعات

در این تحقیق برای جمع آوری اطلاعات مرتبط با مبانی تئوریک و ادبیات پژوهش از روش مطالعه کتابخانه‌ای استفاده خواهد شد و با مراجعه به کتب، مقالات و پایان نامه‌ها اطلاعات لازم برای این بخش جمع‌آوری می‌شود و برای جمع‌آوری اطلاعات مالی از اطلاعات و ارقام موجود در بورس اوراق بهادار تهران استفاده خواهد شد. به همین جهت اطلاعات مورد نیاز، از گزارشهای مالی منتشر شده از سوی شرکتهای، سایت رسمی بورس اوراق بهادار تهران و همچنین از نرم افزار بانک اطلاعاتی ره-آورد نوین استخراج می‌شود.

۲-۵- روش و ابزار گردآوری داده‌ها

مبانی نظری و تئوریک این تحقیق، به صورت کتابخانه‌ای و با استفاده از کتب و مقالات فارسی و لاتین جمع‌آوری شده است. داده‌های تحقیق و اطلاعات مالی موردنیاز، از منابع مختلفی از جمله نرم افزار ره‌آورد نوین، سی‌دی‌های منتشر شده توسط سازمان بورس اوراق بهادار جهت دستیابی به صورت‌های مالی و یادداشت‌های توضیحی همراه، سایت بورس^۱، سایت پژوهشگاه پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران^۲، سایت مدیریت پژوهش و توسعه و مطالعات اسلامی^۳ و... استخراج شده که پس از انتقال و پردازش در صفحه گسترده EXCEL، بوسیله نرم‌افزار EVIWES7 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

۶. تعاریف متغیرها

در این پژوهش اندازه کمیته حسابرسی به عنوان متغیرهای مستقل و کیفیت گزارشگری مالی شرکت به عنوان متغیر وابسته می‌باشد. متغیرهای کنترلی نیز شامل؛ اعضای مستقل هیئت مدیره، اندازه هیئت مدیره، تعداد جلسات کمیته حسابرسی و تعداد جلسات هیئت مدیره می‌باشد.

الف: متغیر مستقل:

۱) اندازه کمیته حسابرسی

کمیته حسابرسی، کمیته‌ای متشکل از اعضای هیئت مدیره است که به طور معمول در ایران از سه تا پنج نفر مدیر غیر موظف (یعنی نه مدیر اجرایی شرکت و نه در استخدام شرکت)، در جهت ضمانت و افزایش منافع سهامداران و سرمایه گذران عمل کرده همچنین به عنوان یک سازو کار کنترلی با هدف کاهش عدم تقارن اطلاعات بین سهامداران و سایر ذینفعان تشکیل می‌شود. از جمله وظایف کمیته حسابرسی، کمک به انتخاب حسابرس، مدیریت فرایند کار حسابرسی، کمک به اعضای هیئت مدیره در درک بهتر نتایج حسابرسی و همکاری با مدیریت و حسابرس مستقل در حل مشکلات کنترل داخلی یا نقاط ضعف مشخص شده طی عملیات حسابرسی است (رسایان و حسینی، ۱۳۸۷).

تعریف عملیاتی اندازه کمیته حسابرسی:

تعداد کل اعضای کمیته حسابرسی معیاری جهت اندازه گیری اندازه کمیته حسابرسی می‌باشد که از صورتهای مالی استخراج می‌شود.

¹ - WWW.irbourse.com

² - WWW.irandoc.ac.ir

³ - WWW.rdis.ir

ب: متغیر وابسته: کیفیت گزارشگری مالی

تعریف مفهومی: با توجه به این که صورت های مالی؛ اطلاعات مربوط و با ارزشی را برای گروه های برون سازمانی فراهم می کند، اتکای شدید بر اعداد حسابداری و به ویژه سود، انگیزه های قدرتمندی را برای مدیران ایجاد می کند تا سود را به نفع خودشان دستکاری کنند و کیفیت گزارشگری مالی را کاهش دهند. کاهش کیفیت گزارشگری مالی، الزاماً عملکرد واقعی شرکت را منعکس نمی کند و ممکن است منجر به ارائه اطلاعات نادرستی در مورد شرکت شود و در نتیجه باعث قضاوت نادرست سهامداران و سرمایه گذاران در مورد عملکرد شرکت شود که به این امر مدیریت سود می گویند که این امر موجب کاهش کیفیت گزارشگری مالی می شود (حساس یگانه و همکاران، ۱۳۸۷).

تعریف عملیاتی: در این پژوهش "معکوس ارقام تعهدی اختیاری" به عنوان جانشین متغیر کیفیت گزارشگری مالی مورد استفاده قرار می گیرد (حافظ نیا، ۱۳۸۴).

اقلام تعهدی اختیاری اقلامی است که مدیریت بر آنها کنترل دارد و می تواند آنها را به تاخیر اندازد و یا حذف کند و یا ثبت و شناسایی آنها را تسریع کند. از آن جایی که ارقام تعهدی اختیاری در اختیار و قابل اعمال نظر توسط مدیریت است، از تعهدی های اختیاری به عنوان شاخصی در کشف مدیریت سود استفاده می شود. در فرایند گزارشگری مالی بنگاه های اقتصادی، مدیران می توانند با استفاده از ارقام تعهدی اختیاری، مدیریت سود را اعمال کنند و کیفیت گزارشگری مالی را کاهش دهند (خاکی، ۱۳۸۳).

در این پژوهش از الگوی تعدیل شده جونز برای بررسی ارقام تعهدی اختیاری استفاده می شود. در الگوی یادشده در اولین قدم ارتباط مجموع ارقام تعهدی برای یک دوره زمانی مشخص که به دوره رویداد معروف است با متغیرهای فروش، ناخالص اموال و ماشین آلات و تجهیزات به شرح زیر برآورد می شود (پورحیدری و افلاطونی، ۱۳۸۵):

$$\frac{TA_{it}}{A_{i(t-1)}} = \alpha_1 \left(\frac{1}{A_{i(t-1)}} \right) + \alpha_2 \left(\frac{\Delta REV_{it}}{A_{i(t-1)}} \right) + \alpha_3 \left(\frac{PPE_{it}}{A_{i(t-1)}} \right) + \varepsilon_{it}$$

در این رابطه TA معرف مجموع ارقام تعهدی است که به صورت زیر قابل محاسبه است:

$$TA_{it} = (\Delta CA_{it} - \Delta CASH_{it}) - (\Delta DCL_{it} - \Delta STD_{it}) - DEP_{it}$$

در معادله فوق متغیرها به شرح زیر هستند:

ΔCA_{it} : تغییر در دارایی های جاری سالجاری نسبت به سال قبل

$\Delta CASH_{it}$: تغییر در وجه نقد سال جاری نسبت به سال قبل

ΔDCL_{it} : تغییر در بدهی های سالجاری نسبت به سال قبل

ΔSTD_{it} : تغییر در حصة کوتاه مدت بدهی های بلند مدت سالجاری نسبت به سال قبل

DEP_{it} : هزینه استهلاک دارایی های مشهود و نامشهود سال جاری

همچنین، $A_{i(t-1)}$ مجموع دارایی‌های شرکت در سال قبل، ΔREV_{it} ، تفاوت فروش سالجاری نسبت به سال قبل و PPE_{it} ، اموال، ماشین آلات و تجهیزات ناخالص و ε_{it} خطای برآورد و α_1 ، 2α و 3α پارامترهای خاص شرکت است. پس از تخمین پارامترهای الگوی شماره (۱)، ارقام تعهدی غیراختیاری (NDA) به شرح زیر برای "دوره برآورد" محاسبه می‌گردند.

$$NDA_{it} = \alpha_1 \left(\frac{1}{A_{i(t-1)}} \right) + \alpha_2 \left(\frac{\Delta REV_{it} - \Delta REC_{it}}{Ai(t-1)} \right) + \alpha_3 \left(\frac{PPE_{it}}{A_{i(t-1)}} \right)$$

در مدل فوق ΔREC_{it} معرف تغییر در خالص حساب‌های دریافتی سال جاری نسبت به سال قبل است.

در مرحله آخر ارقام تعهدی اختیاری (DA) به شرح زیر محاسبه می‌شود (زوریگات^۱، ۲۰۱۵):

$$DA_{it} = \frac{TA_{it}}{A_{i(t-1)}} - NDA_{it}$$

ج: متغیرهای کنترلی:

(۱) اعضای مستقل هیئت مدیره

تعریف مفهومی: عضو مستقل هیئت مدیره، عضوی پاره‌وقت هیئت‌مدیره است که فاقد مسئولیت اجرایی در شرکت می‌باشد (بلکویی، ۱۳۸۱).

(۲) تعداد جلسات هیئت مدیره

تعداد کمیته حسابرسی از گزارشات هیئت مدیره در صورتهای مالی شرکتها بدست می‌آید.

(۳) اندازه هیئت مدیره:

تعرف مفهومی اندازه هیئت مدیره:

هیئت مدیره بالاترین قسمت در بنیاد سازمان است که نقش مهمی در تصمیمات راهبردی و مدیریت عملیات شرکت ایفا می‌کند (حسن و بوث، ۲۰۰۹). در این پژوهش متغیر اندازه هیئت مدیره به وسیله تعداد اعضای هیئت مدیره سنجیده می‌شود (ابور، ۲۰۰۷).

تعریف عملیاتی اندازه هیئت مدیره:

تعداد اعضای هیئت مدیره معیار سنجش اندازه هیئت مدیره می‌باشد.

(۴) تعداد جلسات کمیته حسابرسی

تعداد جلسات کمیته حسابرسی از گزارشات هیئت مدیره در صورتهای مالی شرکتها بدست می‌آید.

¹.Zhurigate

۷. تجزیه و تحلیل داده ها
۱-۷- یافته‌های توصیفی متغیرهای تحقیق

جدول شماره ۲- تحلیل توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	تعداد مشاهدات	میانگین	انحراف معیار	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	چولگی	کشیدگی
کیفیت گزارشگری مالی	۵۶۰	۰/۲۵۴۹	۰/۱۶۷۲	۰/۰۱۰۹	۰/۵۱۵۹	۳/۱۲۳	۴/۸۹۰
اندازه کمیته حسابرسی	۵۶۰	۶	۰/۱۲۵۲	۴	۸	۲/۰۰۳	۳/۲۱۲
اعضای مستقل هیئت مدیره	۵۶۰	۰/۳۰۳۶	۰/۴۹۸۱	۰/۰۰۹۵	۰/۵۹۸۳	۰/۱۹۱	۱/۹۷۰
اندازه هیئت مدیره	۵۶۰	۶	۰/۲۷۶۹	۳	۹	۱/۶۶۳	۳/۱۱۹
تعداد جلسات هیئت مدیره	۵۶۰	۱۵	۰/۰۴۱۹	۶	۲۴	۲/۵۹۳	۷/۱۷۷
تعداد جلسات کمیته حسابرسی	۵۶۰	۲	۰/۲۲۹۷	۰	۳	۲/۹۰۳	۳/۸۱۱

تعداد مشاهدات در آماره توصیفی مربوط به شرکتها ۵۶۰ (۱۱۲ شرکت در ۵ سال) می باشد. با توجه به آماره توصیفی، شاخص پراکندگی این متغیرها در شرکت‌های مختلف کم است. بالاترین انحراف معیار مربوط به متغیر اعضای مستقل هیئت مدیره و پایین ترین انحراف معیار مربوط به متغیر تعداد جلسات هیئت مدیره می باشد. بالاترین میانگین مربوط به متغیر تعداد جلسات هیئت مدیره و پایین ترین میانگین مربوط به متغیر کیفیت گزارشگری مالی می باشد. بررسی میزان چولگی و کشیدگی هر یک از متغیرها و مقایسه آن با توزیع نرمال، به نظر می‌رسد که متغیرهای وابسته پژوهش به صورت نرمال توزیع نشده است، زیرا برای نرمال بودن میزان چولگی و کشیدگی این متغیرها؛ بایستی به ترتیب ۰ و ۳ باشد. چولگی بالا نشان از تراکم اعداد به سمت منفی یا مثبت است و کشیدگی نیز مربوط به کوتاهی و بلندی نمودار توزیع متغیرها می‌باشد.

۲-۷) آزمون نرمال بودن

جدول شماره ۳- نتایج آزمون نرمال بودن متغیر وابسته تحقیق

متغیر	تعداد (N)	آماره (K-S)	سطح اهمیت (Sig)
کیفیت گزارشگری مالی	۵۶۰	۴/۶۱۶	۰/۰۰۰

با توجه به جدول شماره ۳ برای متغیر کیفیت گزارشگری مالی، سطح اهمیت آماره K-S کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین فرضیه H_0 مبنی بر نرمال بودن توزیع این متغیرها در سطح اطمینان ۹۵٪ رد شده و بیان‌گر این است که متغیر کیفیت گزارشگری مالی از توزیع نرمال برخوردار نمی‌باشند.

نرمال بودن متغیر وابسته، شرط لازم برای مدل‌های رگرسیون است، بنابراین لازم است قبل از آزمون فرضیه‌ها این متغیر نرمال سازی شود. در این پژوهش برای نرمال سازی داده‌ها از تابع انتقال جانسون بهره گرفته شده و توسط نرم افزار ۱۶ Minitab مورد تجزیه و تحلیل واقع شده است. نتایج حاصل از آزمون K-S بعد از فرآیند نرمال سازی داده‌ها به شرح نگاره زیر می‌باشد.

جدول شماره ۴- نتایج آزمون نرمال بودن متغیر وابسته تحقیق بعد از فرآیند نرمال سازی

متغیر	تعداد (N)	آماره (K-S)	سطح اهمیت (Sig)
کیفیت گزارشگری مالی	۵۶۰	۰/۶۷۰	۰/۷۶۱

با توجه به جدول شماره ۴ از آنجایی که بعد از نرمال سازی داده‌ها سطح اهمیت (Sig.) آماره کولموگروف-اسمیرنف برای متغیر وابسته بالاتر از ۰/۰۵ می‌باشد (۰/۷۶۱)، بنابراین فرضیه H_0 در سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید شده و بیان‌گر این است که متغیر کیفیت گزارشگری مالی بعد از فرآیند نرمال سازی، دارای توزیع نرمال می‌باشند.

۷-۳) آزمون همبستگی

در این تحقیق قبل از پرداختن به آزمون فرضیه‌ها به بررسی همبستگی بین متغیرها می‌پردازیم. همان طور که در قسمت قبل مشخص گردید توزیع داده‌ها نرمال می‌باشد بنابراین برای بررسی همبستگی بین متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون استفاده می‌گردد. نتایج حاصل از این بررسی در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول شماره ۵- آزمون همبستگی پیرسون متغیرهای تحقیق

متغیر	کیفیت گزارشگری مالی	اندازه کمیته حسابرسی	تعداد جلسات هیئت مدیره	اعضای مستقل هیئت مدیره	اندازه هیئت مدیره	تعداد جلسات کمیته حسابرسی
کیفیت گزارشگری مالی	۱	۰/۳۳۶ Sig(000)	۰/۳۸۵ Sig(001)	۰/۱۷۶ Sig(004)	۰/۴۸۹ Sig(021)	۰/۱۸۸ Sig(002)
اندازه کمیته حسابرسی		۱	۰/۴۲۸ Sig(153)	۰/۰۱۲ Sig(058)	۰/۲۳۸ Sig(063)	۰/۵۱۱ Sig(229)
تعداد جلسات هیئت مدیره			۱	۰/۲۳۸ Sig(563)	۰/۵۸۳ Sig(225)	۰/۱۱۷ Sig(115)
اعضای مستقل هیئت مدیره				۱	۰/۴۱۰ Sig(338)	۰/۳۳۲ Sig(199)
اندازه هیئت مدیره					۱	۰/۴۷۸ Sig(173)
تعداد جلسات کمیته حسابرسی						۱

با توجه به جدول شماره ۵ آزمون همبستگی فوق؛ چون داده ها نرمال بوده از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. براساس نتایج آزمون همبستگی پیرسون؛ بین اعضای کمیته حسابرسی، اندازه هیئت مدیره، تعداد جلسات هیئت مدیره، اعضای مستقل هیئت مدیره، اندازه و تعداد جلسات کمیته حسابرسی با کیفیت گزارشگری مالی شرکت ارتباط مستقیم و معناداری وجود دارد.

۷-۴) آزمون معنادار بودن رگرسیون

با توجه به آماره F در تمامی جداول مربوط به رگرسیون، چون سطح معناداری آنها کمتر از 0.05 می باشد بنابراین مدل رگرسیونی در همه آزمون فرضیات معنادار می باشد.

۷-۵) آزمون هم خطی

جدول شماره ۶- آزمون هم خطی

متغیرها	مقدار ویژه	شاخص وضعیت
۱	۱.۹۵۴	۵.۹۳۸
۲	۲.۱۸۳	۴.۲۱۷
۳	۲.۱۷۳	۵.۵۱۴
۴	۲.۱۴۸	۳.۸۳۲
۵	۱.۸۴۶	۶.۳۸۵

همان گونه که در جدول شماره ۶ مشاهده می نماید؛ مقادیر ویژه نزدیک به صفر همبستگی داخلی پیش بینی ها زیاد است و تغییرات کوچک در مقادیر داده ها، منجر به تغییرات بزرگ در برآورد ضریب معادله رگرسیون منجر می شود. مقادیر ویژه نشان دهنده احتمال همبستگی داخلی بین متغیرها می باشد.

شاخص وضعیت با بیشتر از ۱۵ نشان دهنده احتمال هم خطی بین متغیرهای مستقل است و مقادیر بیش از ۳۰ بیانگر مشکل جدی در استفاده از رگرسیون در وضعیت موجود می باشد (حساس یگانه و دیگران، ۱۳۸۸). از طرفی تمامی شاخص های وضعیت کوچکتر از ۱۵ می باشند که نشان دهنده عدم وجود هم خطی بین متغیرهای مستقل است.

البته با توجه به آزمون همبستگی پیرسون و عدم همبستگی بین متغیرهای مستقل و کنترلی؛ می توان به این نتیجه رسید که مشکل هم خطی وجود ندارد.

۷-۶) آزمون عدم خود همبستگی

آماره دوربین- واتسون در هر یک از آزمون فرضیات نشان دهنده آزمون خودهمبستگی بین متغیرهای پژوهش می باشد. از آنجایی که این آماره در هر یک از جداول آزمون رگرسیون بین ۱.۵ تا ۲.۵ می باشد، بنابراین بین متغیرهای تحقیق مشکل خود همبستگی وجود ندارد.

۷-۷) آزمون F لیمر و هاسمن

جدول شماره ۷- آزمون F لیمر (همسانی عرض از مبدأ مقاطع)

نتیجه آزمون	p-value	درجه آزادی	آماره F	مدل پژوهش	فرضیه صفر
H ₀ رد می‌شود	۰.۰۳۴	۵	۲.۶۴۵۳	مدل ۱	عرض از مبدأ تمامی مقاطع با هم یکسان است

با توجه به جدول شماره ۷ در آزمون F فرضیه صفر استفاده از روش داده های تلفیقی را در مقابل فرضیه مخالف، یعنی استفاده از روش داده های تابلویی نشان می‌دهد. با توجه به سطح معناداری از جدول فوق نتیجه این آزمون بیانگر این مطلب است که مقاطع مورد بررسی ناهمگن و استفاده از داده های روش تابلویی مناسبتر است. بعد از انتخاب روش داده های تابلویی با استفاده از آزمون F لیمر، آزمون هاسمن انجام می‌گیرد. در این آزمون در صورت پذیرفته شدن فرضیه صفر (H₀) از مدل اثرات تصادفی استفاده می‌گردد و در صورت رد H₀ از مدل اثرات ثابت استفاده می‌شود.

جدول شماره ۸- نتایج آزمون هاسمن (انتخاب بین اثرات ثابت و تصادفی)

نتیجه آزمون	p-value	درجه آزادی	آماره خی دو	مدلهای پژوهش	فرضیه صفر
H ₀ رد می‌شود	۰.۰۰۹	۵	۵.۴۵۰۳	مدل ۱	تفاوتی در ضرایب سیستماتیک نیست

در جدول شماره ۸ نتایج نشان می‌دهد مقدار این آماره برای هر کدام از مدل‌ها معنی‌دار است و سطح معناداری گزارش شده در جدول فوق ($p\text{-value} < .05$) بیانگر رد فرضیه H₀ در سطح اطمینان 95 درصد برای هر کدام از مدل‌ها بوده، بر استفاده از روش اثرات ثابت دلالت دارد.

۷-۸) آزمون فرضیه های تحقیق

جدول شماره ۹- نتایج حاصل از رگرسیون چندمتغیره آزمون فرضیه تحقیق

نوع متغیر	نماد	نام متغیر	ضریب	آماره t	سطح معنی‌دار
متغیر وابسته	Y	کیفیت گزارشگری مالی	-	-	-
مقدار ثابت	α	آلفا	-۱/۷۴۴	-۲/۶۴۸	۰/۰۲۵
متغیرهای مستقل	X1	اندازه کمیته حسابرسی	۰/۵۱۳*	۲/۷۹۵	۰/۰۰۱
	X2	اعضای مستقل هیئت مدیره	۰/۶۲۷*	۲/۷۸۸	۰/۰۰۱
	X3	تعداد جلسات هیئت مدیره	۰/۳۲۲*	۲/۹۰۴	۰/۰۰۰
	X4	اندازه هیئت مدیره	۰/۲۴۶*	۲/۹۹۵	۰/۰۲۰
	X5	تعداد جلسات کمیته حسابرسی	۰/۱۵۳*	۴/۵۱۷	۰/۰۰۰

—	—	۱/۸۵۶*	دوربین واتسون	
۰/۰۰۰	—	۳/۷۴۲	آماره F	
—	—	۰/۷۳۵	ضریب همبستگی	R
—	—	۰/۵۴۰	ضریب تعیین	R Square
—	—	۰/۵۳۸	ضریب تعیین تعدیل شده	Adjusted R Square

*: سطح معنی داری برابر با ۰/۰۵ می باشد.

همانگونه که جدول شماره ۹ نشان می دهد، تعداد جلسات کمیته حسابرسی، اعضای مستقل هیئت مدیره، تعداد جلسات هیئت مدیره، اندازه هیئت مدیره و اندازه کمیته حسابرسی ($p\text{-value} < 5\%$) تأثیر مستقیم و معناداری بر کیفیت گزارشگری مالی دارند. ضریب متغیرها نشان می دهد که تأثیر اعضای مستقل هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی نسبت به بقیه متغیرها بیشتر است.

با توجه به مقدار آماره F الگوی رگرسیون برازش شده معنادار است و با توجه به ضریب تعیین تعدیل شده، این متغیرها ۵۴ درصد از تغییرات کیفیت گزارشگری مالی را توضیح می دهند.

آماره دوربین واتسون نیز چون بین ۱/۵ تا ۲/۵ می باشد پس می توان نتیجه گیری کرد که بین متغیرها مشکل خودهمبستگی وجود ندارد.

۱-۸-۷- آزمون فرضیه اول

مثبت بودن ضریب متغیر اندازه کمیته حسابرسی (۰/۵۱۳) حاکی از تأثیر مستقیم اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی می باشد؛ به طوری که با افزایش ۱ واحدی اندازه کمیته حسابرسی، کیفیت گزارشگری مالی نیز به میزان ۰/۵۱۳ واحد افزایش می یابد؛ بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل های صورت گرفته در ارتباط با تایید فرضیه اول پژوهش می توان نتیجه گرفت که اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر معنادار و مستقیم دارد.

۲-۸-۷ آزمون فرضیه دوم

این فرضیه با استفاده از مدل فوق بصورت داده های پانل برآورد گردید. در بررسی معنی داری ضرایب با توجه نتایج ارائه شده در نگاره از آن جایی احتمال آماره t برای ضریب متغیر اعضای مستقل هیئت مدیره کوچک تر از ۰/۰۵ می باشد (۰/۰۰۱)، در نتیجه تأثیر معنادار اعضای مستقل هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد تأیید قرار می گیرد؛ بنابراین فرضیه اول تحقیق پذیرفته شده و با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت اعضای مستقل هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر معناداری دارد.

مثبت بودن ضریب متغیر اعضای مستقل هیئت مدیره (۰/۶۲۷) حاکی از تأثیر مستقیم اعضای مستقل هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی می باشد؛ به طوری که با افزایش ۱ واحدی اعضای مستقل هیئت مدیره، کیفیت گزارشگری مالی نیز به میزان ۰/۶۲۷ واحد افزایش می یابد؛ بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل های صورت گرفته در ارتباط با تایید فرضیه اول تحقیق؛ می توان نتیجه گرفت که اعضای مستقل هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر معنادار و مستقیم دارد.

۳-۸-۷) آزمون فرضیه‌ی سوم

این فرضیه با استفاده از مدل فوق بصورت داده‌های پانل برآورد گردید. در بررسی معنی‌داری ضرایب با توجه نتایج ارائه شده در نگاره از آن جایی احتمال آماره t برای ضریب متغیر تعداد جلسات هیئت مدیره کوچک‌تر از $0/05$ می‌باشد ($0/000$)، در نتیجه تأثیر معنادار تعداد جلسات هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد تأیید قرار می‌گیرد؛ بنابراین فرضیه فرعی سوم تحقیق پذیرفته شده و با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت تعداد جلسات هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود دارد.

مثبت بودن ضریب متغیر تعداد جلسات هیئت مدیره ($0/322$) حاکی از تأثیر مستقیم تعداد جلسات هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی می‌باشد؛ به طوری که با افزایش ۱ واحدی تعداد جلسات هیئت مدیره، کیفیت گزارشگری مالی نیز به میزان $0/322$ واحد افزایش می‌یابد؛ بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل‌های صورت گرفته در ارتباط با تأیید فرضیه سوم پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که تعداد جلسات هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر معنادار و مستقیم دارد.

۴-۸-۷) آزمون فرضیه‌ی چهارم

این فرضیه با استفاده از مدل فوق بصورت داده‌های پانل برآورد گردید. در بررسی معنی‌داری ضرایب با توجه نتایج ارائه شده در نگاره از آن جایی احتمال آماره t برای ضریب متغیر اندازه هیئت مدیره کوچک‌تر از $0/05$ می‌باشد ($0/020$)، در نتیجه تأثیر معنادار اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد تأیید قرار می‌گیرد؛ بنابراین فرضیه چهارم تحقیق پذیرفته شده و با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت اندازه هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود دارد.

مثبت بودن ضریب متغیر اندازه هیئت مدیره ($0/246$) حاکی از تأثیر مستقیم اندازه هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی می‌باشد؛ به طوری که با افزایش ۱ واحدی درصد اندازه هیئت مدیره، کیفیت گزارشگری مالی نیز به میزان $0/246$ واحد افزایش می‌یابد؛ بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل‌های صورت گرفته در ارتباط با تأیید فرضیه چهارم پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که اندازه هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر معنادار و مستقیم دارد.

۵-۸-۷) آزمون فرضیه‌ی پنجم

این فرضیه با استفاده از مدل فوق بصورت داده‌های پانل برآورد گردید. در بررسی معنی‌داری ضرایب با توجه نتایج ارائه شده در نگاره از آن جایی احتمال آماره t برای ضریب متغیر تعداد جلسات کمیته حسابرسی کوچک‌تر از $0/05$ می‌باشد ($0/000$)، در نتیجه تأثیر معنادار تعداد جلسات کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی در سطح اطمینان ۹۵ درصد مورد تأیید قرار می‌گیرد؛ بنابراین فرضیه پنجم تحقیق پذیرفته شده و با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت تعداد جلسات کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود دارد.

مثبت بودن ضریب متغیر تعداد جلسات کمیته حسابرسی ($0/153$) حاکی از تأثیر مستقیم تعداد جلسات کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی می‌باشد؛ به طوری که با افزایش ۱ واحدی تعداد جلسات کمیته حسابرسی، کیفیت گزارشگری مالی نیز به میزان $0/153$ واحد افزایش می‌یابد؛ بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل‌های صورت گرفته در ارتباط با تأیید فرضیه پنجم پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که تعداد جلسات کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر معنادار و مستقیم دارد.

جدول شماره ۱۰- خلاصه نتایج آزمون فرضیات

ردیف	فرضیه	نوع تأثیر
۱	اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.	مستقیم و معنادار
۲	اعضای مستقل هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.	مستقیم و معنادار
۳	تعداد جلسات هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.	مستقیم و معنادار
۴	اندازه هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.	مستقیم و معنادار
۵	تعداد جلسات کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.	مستقیم و معنادار

۸. بحث و نتیجه گیری

نتایج تجزیه و تحلیل آماری پژوهش نشان میدهد که بین اندازه کمیته حسابرسی و کیفیت گزارشگری مالی رابطه معنادار مثبتی وجود دارد به صورتی که با افزایش اعضای کمیته حسابرسی، کیفیت گزارشگری مالی نیز افزایش می یابد.

کمیته‌های حسابرسی را محافظان سازمانی می دانند که؛ برای صادقانه بودن وضعیت مالی شرکتهای سهامی عام، اطمینان بخشی می کنند. از دیدگاه قانون، سازمان‌های دولتی این قدرت را دارند که برای صادر کنندگان اوراق بهادار، یعنی بازارهای سهام، مقرراتی را وضع کنند و کمیسیون اوراق بهادار^۱، در تأسیس و نظارت بر کمیته حسابرسی شرکت‌های سهامی عام، از آغاز شکل گیری آنها، مشارکتی مؤثر داشته است (نعمتی کشتی، ۱۳۸۵). هر چند، بازارهای سهام، خود به عنوان مؤسساتی خود کنترلی^۲، در شکل گرفتن جزئیات مقرراتی که کمیسیون اوراق بهادار اجبار کرده بود و کمیته‌های حسابرسی نیز باید از آنها پیروی می کردند، نقش مؤثری داشته‌اند، با این حال، صرفنظر از آن الزامات قانونی و مقرراتی، مجموعه ای از بهترین اقدامات که حاصل تلاش مشترک رهبران حرفه‌هایی، نظیر حقوق، سرمایه گذاری و حسابرسی بودند نیز بسیار اثربخش بودند (نوروش و همکاران، ۱۳۸۴).

یافته‌های مهم این تحقیق را می‌توان به شرح زیر بیان کرد:

براساس نتایج تحقیق اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ تأثیر مستقیم و معنی‌داری دارد و این نتیجه به این مهم اشاره دارد که هرچه تعداد اعضای کمیته حسابرسی بیشتر باشد؛ گزارشگری صورتهای مالی واقعی تر و به دور از دستکاری و مدیریت سود خواهد بود

^۱. SEC

^۲. Self-Regulatory

تعداد بیشتر جلسات کمیته حسابرسی و تعداد بیشتر اعضای این کمیته می تواند نظارت دقیقتری بر ارقام صورتهای مالی بابت انجام امورات شرکتهای صورت گیرد. کشف تقلب و گزارشگری خلاف واقع مخصوصا در بخش ارقام تعهدی شرکتهای با جلسات بیشتر و تعداد نظارت کنندگان بیشتر؛ بصورت کارآمدتر صورت خواهد گرفت.

نتایج این تحقیق با تحقیقات حساس یگانه و اردکانی (۱۳۸۷)، یکنینی^۱ و همکاران (۲۰۱۵)، یور و همنیسان^۲ (۲۰۱۴)، اکسندرینا^۳ (۲۰۱۴) و نوروای و دیگران^۴ (۲۰۱۳) مطابقت دارد و با نتایج تحقیقات قنبری (۱۳۹۳)، قائمی و شهریاری (۱۳۹۲)، آقایی و چالاکلی (۱۳۸۸) و توماس جین^۵ (۲۰۱۴) همراستا نمی باشد.

۹. پیشنهادهای برگرفته از نتایج تحقیق

این تحقیق با توجه به شواهد حاصل از مطالعه و نتایج حاصل از آزمون فرضیهها، پیشنهادهایی برای سازمان بورس اوراق بهادار تهران، سهامداران و مدیران شرکتهای به شرح زیر دارد:

۱. براساس نتایج فرضیه اول مبنی بر تأثیر مستقیم اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی؛ به سازمان بورس اوراق بهادار تهران توصیه می شود تعداد بیشتر اعضای کمیته حسابرسی می تواند به کشف تقلب و حسابرسی دقیقتر صورتهای مالی کمک کند

۲. براساس نتایج فرضیه دوم مبنی بر تأثیر مستقیم اعضای مستقل هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی؛ توصیه می شود سازمان بورس اوراق بهادار تهران الزاماتی مبنی بر بکارگیری تعداد بیشتر اعضای غیرموظف هیئت مدیره برای شرکتهای در نظر بگیرند.

۳. براساس نتایج فرضیه سوم مبنی بر تأثیر مستقیم تعداد جلسات هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی؛ توصیه می شود مدیران شرکتهای تعداد جلسات هیئت مدیره را جهت موشکافی دقیق فعالیتها و گزارشات صورتهای مالی و جلوگیری از مدیریت سود افزایش دهند.

۴. براساس نتایج فرضیه چهارم مبنی تأثیر مستقیم اندازه هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی؛ توصیه می شود به شرکتهای جهت بررسی و نظارت بر تمامی ابعاد صورتهای مالی شرکت؛ تعداد اعضای هیئت مدیره با تخصصهای مختلف در بازار سرمایه را افزایش دهند.

۵. براساس نتایج فرضیه پنجم مبنی بر تأثیر مستقیم تعداد جلسات کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی؛ توصیه می شود کمیته حسابرسی جهت نظارت دقیقتر بر صورتهای مالی و ارقام گزارش شده شرکتهای؛ تعداد جلسات را در طول سال افزایش دهند.

۱۰. محدودیت های تحقیق:

با توجه به ارائه گزارشهای مالی از طرف بورس اوراق بهادار تهران که هر سال بعد از تیر ماه در سایت به بصورت های قابل دسترس قرار می گیرد، برای همین علت ارائه و گنجاندن اطلاعات صورتهای مالی سال ۱۳۹۵ و بعد از آن در این تحقیق محقق نشده و با توجه اطلاعات ارائه شده آمار مربوط به قبل از سال ۱۳۹۵ نتایج حاصل گردیده است و احتمال دارد با افزودن

¹ Yekini et al.

² Yore and Hamnison

³ Axenderinav

⁴ Nouraty and et al

⁵ Thomas Jeanjean

صورت‌های مالی شرکت‌های نمونه و جامعه آماری سال‌های جدید در بتن تحقیق حاضر، در نتایج حاصل تغییراتی برخلاف نتایج این تحقیق حاصل شود.

۱۱. پیشنهادهایی برای تحقیق‌های آینده

۱. پژوهش حاضر در گروه صنایع جداگانه در بورس اوراق بهادار تهران انجام شود. در ضمن، می‌توان پژوهش‌هایی با دوره زمانی طولانی‌تر انجام داد. همچنین می‌توان پژوهش را با استفاده از الگوهای ریاضی و آماری جدید مانند شبکه عصبی انجام داد. در این صورت، روابی خارجی این پژوهش نیز ممکن است افزایش یابد، یا نتایج جدید به دست آید.
۲. مطالعه تأثیر نوع مالکیت بر روی روابط بین ویژگی‌های هیئت مدیره و کمیته حسابرسی با کیفیت گزارشگری مالی شرکتها
۳. تأثیر ویژگی‌های هیئت مدیره و کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی شرکتها به تفکیک مراحل چرخه عمر در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران
۴. بررسی رابطه بین تخصص مالی اعضای هیئت مدیره و کیفیت گزارشگری مالی

منابع

۱. بلکویی مصطفی، "بررسی رابطه تحلیلی بین ریسک سیستماتیک و هزینه سرمایه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۱.
۲. بهارمقدم، مهدی. حسنی فرد مجید (۱۳۸۹)، "بررسی رابطه تحلیلی بین ریسک سیستماتیک و هزینه سرمایه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۱.
۳. حافظ نیا، امیرعباس، (۱۳۸۴). " بررسی عوامل مرتبط با ارزیابی مدیریت سود"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
۴. حساس یگانه، یحیی، شعری، صابر و سید حسین خسرو نژاد. (۱۳۸۷). رابطه سازو کارهای حاکمیت شرکتی، نسبت بدهی ها و اندازه شرکت با مدیریت سود. مطالعات حسابداری، شماره ۲۴، ۱۱۵-۲۴۰.
۵. حساس یگانه، یحیی. شعری، صابر و خسرونژاد، حسین (۱۳۸۷)، "رابطه ساز و کارهای حاکمیت شرکتی، نسبت بدهی‌ها و اندازه شرکت با مدیریت سود"، فصلنامه مطالعات حسابداری، شماره ۲۴، صص ۹۹-۷۹.
۶. خواجهی، شکرالله، ناظمی، امین. (۱۳۸۴) " نقش ارقام تعهدی در تشریح و تحلیل کیفیت سود"، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۴۰، ۴۰-۲۵.
۷. خواجهی، شکرالله و علیزاده، وحید (۱۳۹۳). بررسی اثرات کیفیت گزارشگری مالی بر عدم تقارن اطلاعاتی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مطالعات تجربی حسابداری مالی، دوره ۱۱، شماره ۴۲.
۸. رساییان، امیر. حسینی، وحید (۱۳۸۷)، "رابطه کیفیت اقلام تعهدی و هزینه. در ایران"، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، شماره ۵۳، صص ۸۲-۶۷.
۹. رویایی، مهدی. ابراهیمی، غلامرضا. (۱۳۹۵). " بررسی تاثیر ویژگی های هیئت مدیره بر کیفیت گزارشگری مالی"، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۴۲، ۶۱-۷۴.
۱۰. سجادی، علی و شورورزی، مهدی و نیکومرام، رضا (۱۳۸۷). " بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس تهران " فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی، شماره ۶، صص ۷۲-۵۰.

۱۱. قنبری، امیرعباس، (۱۳۸۶) "بررسی رابطه تحلیلی بین ریسک سیستماتیک و هزینه سرمایه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار"، پایاننامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.
۱۲. کردستانی، غلامرضا (۱۳۸۳)، "بررسی و تبیین رابطه بین کیفیت سود و واکنش بازار به تغییرات سود نقدی"، فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۳۷، صص ۴۵-۶۸.
۱۳. نوروش، ایرج، سپاسی، سحر. نیک‌بخت، محمدرضا (۱۳۸۴)، "بررسی مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس تهران"، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، شماره ۴۳، صص ۱۶۵-۱۷۷.
۱۴. نوروش، ایرج، ناظمی، امین. حیدری، مهدی (۱۳۸۵)، "بررسی کیفیت اقلام تعهدی و سود با تأکید بر نقش خطای برآورد اقلام تعهدی"، فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۴۳، صص ۱۶۰-۱۳۵.
۱۵. نوروش، ایرج، ناظمی، امین. حیدری، مهدی (۱۳۸۹)، "بررسی کیفیت اقلام تعهدی و سود با تأکید بر نقش خطای برآورد اقلام تعهدی"، فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۴۳، صص ۱۶۰-۱۳۵.
۱۶. نوروش، ایرج، ناظمی، امین. حیدری، مهدی (۱۳۸۸)، "کیفیت اقلام تعهدی و سود با تأکید بر نقش خطای برآورد اقلام تعهدی"، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۴۳، صص ۱۶۰-۱۳۵.

17. Abor, J. (2007). Corporate Governance and Financing Decisions of Ghanaian Listed Firms, *Corporate Governance: International Journal of Business in Society*, 7.
18. Chang, J.Ch., Sun, H.L. (2014), "The relation between Earning In formativeness, Earnings Management and Corporate Governance in the Pre- and Post-SOX periods", Working paper, SSRN.
19. Chung, F., Chambers. S., payn M. (2016), " Audit quality and Earnings Management: Evidence from Finlan", Working paper, Available at <http://ssrn.com>
20. Dissertation, The state university of New Jersey.
21. Fama, P., Jensen, J. (2011). "Audit Quality and Earnings Management for Taiwan IPO Firms", *Managerial Accounting Journal*, Vol. 20, pp. 86-104.
22. Goodstein, J., Gautam, K. and Boeker, W. (1994). The effect of board size and diversity on strategic change. *Strategic Management Journal*, Vol. 15, 241-50.
23. Green, S. (2005). "Sarbanes Oxley and the Board of Directors." John Wiley & Sons, Inc, Hoboken. New Jercey.
24. Krivogorsky, V. (2006). Ownership, board structure, and performance in continental Europe. *The International Journal of Accounting*. 41, 176-197.
25. Limpan, F. and Lipman, L. (2006). "Corporate Governance Best Practices: Strategies for Public, Private and Not-for-Profit rganizations." John Wiley & Sons, Inc, Hoboken, New Jercey.
26. Nicholson, G. J. & G. C. Kiel (2003), "Board Composition and Corporate Performance: How the Australian Experience Informs Contrasting Theories of Corporate Governance", *Corporate Governance: An International Review*, Vol. 11, PP. 189-205.
27. papa, S., Speciale, C. (2015), "Accruals management, investor sophistication, and equity valuation: Evidence from 10-Q filings", *Journal of Accounting Research*, Vol. 40, pp. 987-1012.
28. Slowan, A. (2016), "Accruals and future stock returns: Test of naïve investor Hypothesis", *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, Vol. 15, No. 2.
29. Zahra, Shaker A. and Pearce, John A. (1989). "Boards of directors and corporate financial performance: A review and integrative model." *Journal of Management*, Vol. 2, 291- 334.
30. Zureigat, Y. (2015), "Board composition and earning management in Canada", *Journal of corporate governance*, Vol. 10, pp. 431-457.

The effect of size of the audit committee on the financial reporting quality of listed companies in Tehran Stock Exchange

Ghanbar Orojlou^{*}, Mohammad Hossein Tabesh, Ahmad Aslizadeh, Mohammad Reza Asgari

Islamic Azad University, Shahre Rey Branch, Tehran, Iran

Abstract

The main objective of the research is to examine the effect of size of the audit committee on the financial reporting quality of listed companies in Tehran Stock Exchange during 1390-1394. In this regard, the quality of financial reporting as an independent variable and size of the of audit committee is. The size of the board, the number of meetings of the board, the independent board members and the number of meetings of the audit committee are also used as control variables. The sample includes 112 companies. The research method is a descriptive correlation with the applied approach and the method of data collection in the theoretical part of the library method and in the test of hypotheses is the financial documentation method. In general, the statistical method used in this study is multiple correlation and regression.

The research hypothesis test results showed that the size of the audit committee had direct and significant financial reporting quality. The results of the control variables showed that the size of the board, the number of board meetings, the independent board members and the number of meetings of the audit committee had a direct and significant impact on the quality of financial reporting quality.

Keywords: Financial Reporting Quality, size of the Audit Committee, Independent Board Members, Board Size, Number of Board Meetings
